

PODSUMOWANIE

Rozprawa ma na celu dokonanie metateoretycznej analizy współczesnej wiedzy naukowej na temat obecności psa w procesie wychowania i kształcenia uczniów we wczesnej edukacji oraz jej parcjalne zweryfikowanie w jednej ze szkół podstawowych w czeskich Morawach. W części teoretycznej rozprawy została przeprowadzona analiza zagranicznej literatury naukowej wraz z wynikami praktyk pedagogicznych z wykorzystaniem psa w edukacji. W literaturze czeskiej i zagranicznej nie poświęca się temu zagadnieniu wystarczająco dużo uwagi. Dla dalszego rozwoju teorii naukowych proponujemy do dyskusji nowe terminy specjalistyczne, które nie będą wprowadzać w błąd opinii publicznej oraz rodziców uczniów z punktu widzenia znaczenia terapii kanistrowej w szkołach i placówkach oświatowych.

Tak w Czechach, jak i w Polsce nie ma rozpraw naukowych podejmujących tę problematykę, toteż musiałam zdefiniować kluczowe dla niej pojęcia związane z zooterapią i terapią kanistrową oraz umiejscowić terapię kanistrową w obszarze profesjonalnych służb publicznych. Uwzględniono współczesną terminologię i trendy etyczne w odniesieniu do terapii i edukacji z udziałem zwierząt. Po kwerendzie i studiach literatury przedmiotu porównano literaturę czeską z badaniami zagranicznymi, opierając się na aktualnych badaniach i trendach w teorii oraz w praktyce oświatowej w takich krajach, jak Polska, Niemcy, Austria i Szwajcaria. Jak się okazało terapia z udziałem psa nie jest tylko techniką pomocniczą w specjalnej rehabilitacji pedagogicznej, jak to było redukowane do tej pory, na co znaczący wpływ miały publikacje zespołu autorów skupionych wokół Oldřicha Müllera.

Niezależnie od systematycznie rozwijanej metodyki szkolenia i wykorzystywania psów w krajach niemieckojęzycznych, opisuję efekty edukacyjne z udziałem psów szkolnych w Japonii, a także amerykański projekt HEP dotyczący kwestii etycznych. Przybliżam projekt RED, który jest zorientowany na wspieranie umiejętności czytania i pisania poprzez czytanie przez dzieci psom. Istotne znaczenie mają tu także projekty australijskie, brytyjskie i polskie dotyczące zapobiegania urazom u dzieci w kontakcie ze zwierzętami czy projekty zapobiegania przemocy wobec nich. Obecność psa sprzyja także wzmocnieniu relacji rówieśniczych oraz edukacji ekologicznej. Po raz pierwszy w czeskiej pedagogice wczesnoszkolnej zwracam uwagę na możliwości włączenia tej innowacji do metodycznych warunków realizacji „Podstaw programowych kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych“ (curriculum) w edukacji elementarnej w Republice Czeskiej. Konieczne było określenie wymagań, jakie powinny być stawiane nauczycielom, którzy zdecydują się na

dopuszczenie specjalnie wytresowanego psa do zajęć oraz zwrócenie uwagi na to, które z nich dotyczą zmian programowych.

W części badawczej dysertacji scharakteryzowano założenia metodologiczne projektu badawczego, który został zrealizowany metodą jakościową. Główny problem badawczy dotyczył tego: Jakie funkcje może spełniać pies w czasie zajęć w edukacji wczesnoszkolnej? Poszukując odpowiedzi na to pytanie zastosowano kilka technik: studium przypadku, wywiady, obserwacja uczestnicząca i analiza dokumentów. Uzyskane dane zostały zanalizowane w ramach trzystopniowego procesu kodowania zgodnego z teorią ugruntowaną, co m.in. pozwoliło na wyłonienie modelu paradygmatycznego.

Wykorzystałam znaczenie metody "3A" do badania jakości nauczania w nietypowej sytuacji edukacji zdalnej. Mogłam opracować pedagogiczne przesłanki włączenia psa w proces wczesnego kształcenia w ramach trójwymiarowego diagramu, który wyprowadziłam na podstawie jednej z lekcji. Diagram ten pozwolił również na wykazanie zaiązków między celami programowymi, wybraną metodą interwencji pedagogicznej w obecności psa i związanym z tym wspieraniem rozwoju kluczowych kompetencji uczniów określonych w ramowym programie nauczania dla szkoły podstawowej.

Na podstawie bogatego materiału empirycznego uzyskanego w ramach studium przypadku oraz w wyniku wpływu zupełnie nietypowej sytuacji epidemiologicznej w szkolnictwie wywołanej pandemią Covid-19 mogłam poszerzyć model Beetza o czynnik pedagogicznej interwencji kryzysowej. Dzięki temu stworzyłam własny model "4P" oraz model paradygmatyczny wraz z modelami pomocniczymi a ilustrujące na przykład konieczność uwzględnienia zmian legislacyjnych w terapii kanistrowej w warunkach czeskiej polityki oświatowej. Mogłam także wypracować model dotychczas mało zbadanej interakcji między nauczycielem a psem. Proponuję do dyskusji i dalszych badań wyniki własnych badań, doświadczenia w okresie zdalnego kształcenia oraz proponuję nieznanne dotychczas rozwiązania w zakresie wykorzystania wyszkolonego psa na tym poziomie edukacji.

Wynikające z badań analizy i interpretacje danych obserwacyjnych mogą sprzyjać stworzeniu teoretycznych i metodycznych standardów jakości edukacji z wykorzystaniem psa tak, aby mogły one służyć także doskonaleniu zawodowemu nauczycieli i zespołów terapeutycznych. Widzę też potrzebę tworzenia standardów etycznych i zmiany całościowego podejścia w ramach współpracy między władzami oświatowymi a wydziałami pedagogicznymi naszych uniwersytetów oraz z ekspertami mającymi bogatą praktykę zarówno w Republice Czeskiej, jak i poza granicami mojego kraju. Strategia ta okazuje się bowiem skuteczna w przypadkuuczonych, trenerów psów i nauczycieli z Niemiec i Austrii

doprowadzając do zmiany prawa, rozwoju metodologii badań dotyczących jakości kształcenia oraz standardów zawodowych i etycznych.

Niezmiernie ważne są dla dalszych badań i praktyki pedagogicznej zaobserwowane negatywne doznania niektórych nauczycieli i uczniów, które były związane z obecnością psa w klasie szkolnej. Skłoniło to nas do rozważenia kombinacji projektów zagranicznych, w których pies pełni rolę inicjującą - motywującą, zaś inne działania edukacyjne odbywają się bez jego fizycznej obecności. Dlatego proponuję projekt w formie wirtualnej, który jest zgodny z innowacyjnymi wymaganiami czeskiego RVP ZV, aby wspierać rozwój kompetencji cyfrowych uczniów.

Chociaż w trakcie badań wielokrotnie przekonywaliśmy się o korzystnym wpływie w edukacji obecności psa i jesteśmy entuzjastycznymi afirmatorami tej aktywizującej formy pracy dydaktycznej z dziećmi, to jednak czujemy się w obowiązku zwrócić uwagę na zagrożenia związane z brakiem świadomości nauczycieli, brakiem doświadczeń w pracy tą techniką w szkole. Nie bez znaczenia jest tu rzeczywista niekompetencja zawodowa dużej części obecnych zespołów terapeutycznych kanistrów w Republice Czeskiej. Na podstawie wiedzy ze źródeł zagranicznych oraz z badań przeprowadzonych w szkole na Morawach polecamy tę skuteczną, ale wymagającą organizacyjnie i zawodowo formę pracy dydaktycznej jedynie entuzjastom i odpowiednio przygotowanym profesjonalistom.

Naszym zdaniem nie jest możliwe powszechne wprowadzenie do czeskiej praktyki oświatowej powyższych rozwiązań ze względu na obowiązujące w Republice Czeskiej prawo szkolne, a także na przeciążenie nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących, napięty plan organizacyjny do realizacji poszczególnych przedmiotów oraz ilość informacji, które muszą być przekazywane uczniom zgodnie z RVP ZV. Pewną rolę odgrywa również brak zainteresowania ze strony pedagogów, które wynika z błędnych przekonań na temat terapii kanistrowej oraz ogólnego braku informacji na temat treści i możliwości terapii kanistrowej w edukacji. Zdecydowanie brakuje akredytowanych programów szkoleniowych, które pozwoliłyby edukatorom zorientować się w możliwościach wysokiej jakości edukacji w obecności psów. Jak wynika z naszych obserwacji, pies w szkole może być wspianym towarzyszem dla dzieci i pomocnikiem dla nauczycieli. Jednakże, partnerstwo to powinno być **ZAWSZE** chciane, wymagane i wzajemnie mile widziane!

Podsumowując, przywołuję z zakończenia części teoretycznej pracy wypowiedź tresera psów Turidy Rugaas, która uważa, że psy nie mogą cierpieć z powodu naszych ambicji, niezależnie od tego, jak ważna wydaje nam się nasza praca. Mamy jednak nadzieję, że ten

Sam imperatyw moralny powinien być zawsze przestrzegany przez opiekunów psów edukacyjnych również w stosunku do uczniów w szkołach i ich nauczycieli. Jakakolwiek presja na wdrożenie niechcianej lub nieumiejętnej terapii z włączeniem do edukacji psa może stanowić nadmierne obciążenie dla wychowawców i w konsekwencji prowadzić do przykrych doświadczeń dla wszystkich zainteresowanych, w tym szczególnie dzieci. Takiej możliwości nie można zaakceptować z pedagogicznego i etycznego punktu widzenia.